

Tako delujejo vsi predmeti za spisje, katero naj bude središče vsemu pouku; vsi predmeti naj bodo krepke in zdrave korenine, da zamore spisje biti krepko in rodovitno drevo. Po njegovem sadu spozna ne le nadzornik naše delovanje in učencevo sposobnost, ampak ljudstvo nas bode po njem tudi še pozneje sodilo. **M. Janežič — Dob.**

Listek.

Učiteljski izpiti nekdanj in sedaj.

Predno preidem k svojemu predmetu, pojasniti mi je v prvi vrsti, v kakšnih razmerah je živel ljudski učitelj v pričetku 18. stoletja in v kakem položaji je bila njega šola. O ljudski šoli v današnjem smislu govoriti, je seveda težko, akoravno je bila za deželo ustanovljena uže s šolskimi zakoni 16. stoletja. Za take šole je bil vsprejet posvetni učitelj po občinskem predstojniku, in potrjen po cerkveni oblasti. Imeti je moral potrebna svojstva in smelo trdim, da je bil obstoj ljudske šole v kakem kraju zavisen od sposobnega cerkovnika, ki je vodil potem pouk v občini do svoje smrti. Predno pa je nastopil svojo službo, prestati mu je bilo izpit pred komisijo, obstoječo iz župnijskega predstojnika, njega pomočnikov in župljanov. Pred to komisijo, zbrano v župnijski cerkvi, je moral kandidat pokazati vsa svojstva dobrega (?) pevca, ker takega so potrebovali pri cerkvenih opravilih. Prebivši izpit iz glavnega predmeta, se je podala komisija v župnišče, kjer je imela nalogo izprašati kandidata iz drugih, tudi učitelju potrebnih predmetov. Bral je navadno nekaj odstavkov iz sv. pisma, ker je nedostajalo šolskih knjig, potem je odgovarjal na stavljenja vprašanja iz katekizma, pokazal, ako zna pisati, in ako je znal še kaj številiti, je bil izpit končan. Podelila se mu je služba, katera mu ni donajala toliko, da bi mogel preživiti sebe in morebiti svojo prav obilo družino. Zato se je pa uže prej pobrinil, izučivši se kakęga obrta, kakor črevljarstva, krojaštva i. dr. Tako se je poleg svojega obrtovanja pečal tudi s svojim postranskim poslom — z učiteljevanjem!

Ako si še ogledamo prostore njegovega delovanja — zatohle delarne, natlačene z ukaželjno mladežjo, ne redko v družbi, katere niti imenovati nočem, vihteč nad njo svoje tedanje najboljše učno sredstvo — brezovko, potem imamo dovolj, da se ne čudimo vspehom, katere je zabilježil zapisnikar ob vršitvi učiteljskega izpita v l. 1729. in ki se glasé v prevodu:

„Ker se je po smrti dosedanjega učitelja oglasilo pet prosilcev (Liebhaber), je krajni župnik prosilce v cerkvi vspricho (vor Augen und Ohren) cele občine poskusil v petji. Po zvršitvi se je podal ž njimi

v župnišče, kjer so bili na sledeči način in s sledečim vspehom izprašani:

1.) Martin Ott, črevljar tukaj, v 30. letu njegovega življenja, je pel v cerkvi 3 pesmi. Učiti se mu je melodije, njegov glas bi bil lahko boljši. Bral je Genesis (I. knjiga Moz.) 10, 26 do konca (bis aus), črkoval je verz 16—29. Branje je zadostovalo, v črkovanji je napravil dve pomoti. Trojni rokopis je bral — srednje, tri vprašanja na pamet, odgovoril — prav; iz katekizma 54. vprašanje povedal (?) brez pomote; neizveden pa je v računstvu popolnoma.

2.) Jakob Mähl, tkalec iz D., jih ima petdeset že za seboj, je pel 3 svete pesmi, toda njih melodije so prešle v druge pesmi; glas bi moral biti močnejši, zadril se je večkrat, akoravno nepotrebno. Bral je Jozua 19, 1 do 7 z desetimi bralnimi hibami; črkoval je Jozua 18, 23 do 26 brez pomote. Trojni rokopis bral — slabo z ustavljanjem. Tri vprašanja na pamet — je odgovoril zadostno. Iz katekizma je povedal 41. vprašanje brez pomote; po nareku tri vrste spisal — s petimi pomotami; računstva nezmožen.

3.) Filip Hopp, krojač iz G., že star, potrta mož 60 let; mimgredé rečeno bi bilo bolje, da bi varoval dom, kot pa, da se je tega lotil. Pel je 2 pesmi. Glas kot stokajoč otrok, zašel večkrat v nepravne pesmi. Bral Jozua 19, 7 do 13 — zelo strahotno; črkoval Jozua 15, 22 do 23 z dolgim ustavljanjem, veliki T mu je delal preglavice, vendar je končno premagal. Na tri vprašanja na pamet — je molčal (blieb fest sitzen). Tri rokopise bral, a sam uže v začetku priznal, da temu ni kos. Po nareku samo 3 besede zapisal — a bilo jih je mučno brati. Številjenje mu je popolnoma neznano, štel je po prstih, kakor majhen otrok. Naznanilo se mu je, da je neumno ravnal, zglasujoč se za službo, kar je priznal s solzami in stokanjem.

4.) Ivan Schütt, kotlar (Kesselflicker) od tu, ima 50 let zemeljskega potovanja, je pel 3 svete pesmi — s precejšnjim odobravanjem. Bral in črkoval je Genesis 10, 13 do 18 — ne posebno. Pri izpitu iz katekizma se je pokazalo, da iz nekaterih oddelkov nima vaje. Po nareku pisal 3 vrste — še zadostno, kar se pa tiče črkovanja — je napravil vendar 10 pomot! Iz številjenja znano samo seštevanje.

5.) Frid. Loth, podčastnik v Sch., kateri se je bojeval v veleplemenitem Grumbkow-em polku proti Švedom ter izgubil tam svojo nogo — 45 let star — je pel dve pesmi. Ima dober močen glas, vendar mu v celoti manjka melodije, jedenpot zašel v neko drugo pesem. Trojni rokopis je bral točno. Čital in črkoval je Genesis 10, 13 do 18 — še dovolj dobro. Katekizem — ima v glavi. Štiri vprašanja na pamet — tudi dobro. Po nareku spisal tri vrste, vendar z osmimi hibami. Številjenje: — zmožen seštevanja in nekaj odštevanja.

Ker se kotlarju radi njegovega potepanja po svetu ne more zapirati, vojščak Loth bi pa tudi morebiti preveč vihtel svoj meč nad ubogimi otroškimi glavami, kar bi bolelo uboge matere, ter jim ranilo njihova srca, zato se imenuje Jakob Mähl, ker je na dobrem glasu, soglasno učiteljem te šole.“

Ako primerjamo te čase s sedanjimi, priznati nam je z zadovoljstvom in ponosom, da so se korenito izpremenili v korist učečih se narodov in tudi v hasen rodoljubnega sedanjega učiteljstva. In do tega je moralo priti, saj so uže v prejšnjih stoletjih delovali možje, katerim je bila blaginja priprostega ljudstva pri srci. Naj imenujem le Komenskega, ki je tako temeljito preosnoval tedanji pouk, odkazal ljudski šoli častno mesto, pisal za njo in za učitelje knjige ter odločno zahteval, da se mladina poučuje na podlagi materinega jezika. Zato je bil pouk po šolah vedno uspešnejši in iz teh šol nastopal je vedno boljši naraščaj ljudskih učiteljev na pozorišče. Velik korak v izobrazbi učiteljskega stanu je napravil Francke 1707. z ustanovitvijo učiteljskega semenišča, akoravno so bili gojenci le bolj namenjeni meščanskim šolam in Francke-jevemu pedagogiju. Zlasti mi je pa omenjati Felbiger-jevega delovanja v službi nepozabne Marije Terezije, katera je bila takorekoč podlaga vsemu nadaljnemu procvitanju učiteljskega stanu. — Učitelju so se zabranili postranski zaslužki, ki so bili v sramoto vzvišenem poklicu. Zboljšali so se mu njega dohodki in s tem se je množil tudi vedno boljši učiteljski material. Občnemu šolskemu redu Marije Terezije sledila je l. 1805. „Politische Schulverfassung“, ki je zahtevala od vsakega učiteljskega kandidata za glavne šole šestmesečnega, za trivijalne šole pa tri mesečnega tečaja. V prosep izobrazbe učiteljeve pa je delovalo ob enem na stotine pedagogov, naj imenujem le klasika Pestalozzi-ja in Diesterweg-a, kateri vsi so bili učiteljem vodniki na polji vzgoje in pouka.

Na podlagi državnega šolskega zakona iz l. 1869. so se pa osnovala lepo urejena učiteljišča, katera skrbé, da se učiteljski kandidati 4 leta teoretično in 2 leti praktično pripravljajo za svoj vzvišeni stan. Dal Bog, da bi nam iz njih došlo še mnogo navdušenih in na svoj stan ponosnih delavcev, v prid našemu narodu, ki ljubi in spoštuje dobre in delavne učitelje.

Iz teh črtic povzamemo, da je učiteljski stan napravil orjaški korak v socialnem življenju in smelo trdim, da je med nekdanjim učiteljem in današnjim razloček tak, kot med nočjo in dnevom.

J. Krulec.

